

viite

Lausuntopyyntö dnro VN/3713/2020

Lausunto luonnoksesta uudeksi eläinlääkintähuoltolaiksi

Poronhoitoalueelle sijoittuu kokonaan tai osittain 7 ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-aluetta. Näistä kolme sijoittuu joko kokonaan tai osittain *erityisporonhoitoalueelle*. Tässä lausunnossa on nostettu esiin erityisesti poronhoitoalueen eläinlääkintähuollolle oleellisia asioita lakiluonnoksesta.

Koko kunnaneläinlääkärijärjestelmä tulee lähivuosina todennäköisesti uudistumaan eläinlääkäreiden työaikaa koskien sekä palvelun järjestämisen osalta mikäli palvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Nykyisin järjestelmä on erittäin raskas ja haastava sekä työnantajille että eläinlääkäreille. Erityisesti pohjoisimmassa Suomessa eläinlääkintähuolto on lähes täysin kunnaneläinlääkärijärjestelmän varassa, koska yksityistä palvelutarjontaa ei juurikaan ole. Samaan aikaan työ painottuu yhä enemmän pieneläinten hoitoon kotieläintilojen määrän vähentyessä edelleen. Paine tarjota yhä vaativampaa hoitoa pieneläimille on pohjoisen kunnissa suuri. Lapin ja Koillismaan alueella tyypillistä on myös matkailijoiden ja mm. metsästysturistien omistamien eläinten suuri määrä pieneläinpraktiikassa ja matkailijoiden eläinten kiireellinen hoitaminen eläinlääkintähuoltolakiehdotuksen mukaan kuuluisi jatkossakin kunnan järjestämisvastuun piiriin. Poronhoitoalueen yhteistoiminta-alueilla on jo pidempään kamppailtu eläinlääkäriresurssien kanssa niin vakituisten viranhaltijoiden kuin sijaisten saannissa.

Porojen loislääkintä kuuluisi jatkossakin lakiluonnoksen mukaan kunnan peruseläinlääkinnän palveluihin ja siten kunnan järjestämisvastuulle. Loislääkintä tapahtuu tyypillisesti syksyllä ja talvella erotusten yhteydessä, mutta koska porojen talviruokinta tarhoissa on yleistynyt voimakkaasti, loislääkitystä tehdään myös ns. tarhapiikityksinä myöhemmin talvella. Tarhoissa kerralla lääkittävien porojen määrä on yleensä pieni, mutta pitkien etäisyyksien takia niihin käytetään paljon työaikaa. Erotusten yhteydessä tapahtuvalle loislääkitykselle tyypillistä on se, että niitä ei voi suunnitella ennakkoon, mikä aiheuttaa haasteita muiden töiden järjestelyissä. Tämä kuormittaa eläinlääkäreitä erittäin paljon, koska loislääkitykset ajoittuvat myös iltoihin, viikonloppuihin ja jopa yöaikaan olematta kuitenkaan päivystysluonteista kiireellistä hoitoa, mikä poikkeaa lakiluonnoksen 10 §:n palvelujen järjestämisvastuusta arkipäivisin virka-aikaan. Työehtosopimuksen mukaisia aktiivivapaita ei erotuskaudella pystytä pitämään ja työviikot ovat usein 7-päiväisiä sisältäen myös päivystystä.

Vaikka kunnaneläinlääkäreihin ei työaikalakia vielä sovelleta, on useassa yksikössä ainakin viikonlopputyöt katsottu ylitöiksi, koska eläinlääkinnässäkin tulisi pyrkiä viisipäiväiseen työviikkoon. Erityisen kuormittavaa työ on pienten lasten vanhemmille, joilla on haasteita saada lastenhoitoa järjestettyä poikkeuksellisiin työaikoihin. Tämä vähentää päivystysvelvollisuuden ohella kunnaneläinlääkärin työn houkuttelevuutta nuorilla eläinlääkäreillä.

Erotuskauden suuri työmäärä edellyttää usein ylimääräisten, määräaikaisten eläinlääkäreiden palkkaamista, mikä nykyisessä resurssitilanteessa on liki mahdotonta. Vielä viitisen vuotta sitten määräaikaisten työntekijöiden saaminen porotöihin oli mahdollista, mutta viime vuosina tulijoita ei enää ole ollut. Mikäli kunnaneläinlääkärit lähitulevaisuudessa siirtyvät työaikalain piiriin, muodostuu tästä entistä suurempi ongelma palvelujen järjestäjälle eikä palvelua lain edellyttämällä tavalla todennäköisesti pystytä järjestämään ellei eläinlääkäreiden saatavuudessa tapahdu merkittävää parannusta. Tällöin lakiluonnoksen 8 §:n mukainen järjestämisvastuu ei tule täyttymään.

Työnantajan ja esihenkilön velvollisuus on huolehtia riittävästä resurssoinnista ja henkilöstön työssäjaksamisesta ja työsuojelusta. Viime vuosina resurssointia ei ole voitu tehdä toivotulla tavalla, koska eläinlääkäreiden saatavuus valtakunnallisestikin on erittäin haastavaa ja viroissa olevat eläinlääkärit uupuvat mistä seuraa pitkiä sairauslomia ja edelleen sijaistarpeita. Tämän vuoksi näkisimme, että porojen loislääkintä voisi olla toimenpide, jonka voisi siirtää esim. koulutetuille piikittäjille. Nykyiselläänkin muut kuin eläinlääkärit voivat hoitaa mm. porojen tainnuttamisen kun sitä varten on hankkinut lopettamisasetuksen (EY 1099/2009) mukaisen pätevyuden. Vastaavanlainen pätevyysvaatimus voisi olla käytössä myös porojen loislääkityksessä. Loislääkityksen hoitaminen eläinlääkärin toimesta olisi silti jatkossakin edelleen mahdollista.

Loislääkepiikityksissä tapahtuu paljon työtapaturmia. Työhön sopivia suojarusteita ei juurikaan ole mm. potkuista ja sarvista aiheutuvien vammojen ehkäisemiseksi. Vuosittain tapahtuu lääkärinhoitoa vaativia tapaturmia ja näistä aiheutuu myös pitkiä sairauslomia. Työsuojelullisesti kyseiseen työtehtävään ei ole tulossa merkittäviä parannuksia jos erotukset järjestetään tulevaisuudessakin nykyisellä tavalla. Eläinlääkärit altistetaan joka syksy työtapaturmille, joista pahimmillaan voi seurata jopa pysyvä työkyvyn menetys.

Loislääke annetaan pistämällä lihakseen, mikä ei ole erityisen vaativa toimenpide. Ihmisten terveydenhuollossa terveyden- ja sairaanhoitajat antavat pistoksia lihakseen ja koulutuksen saatuaan antavat myös rokotuksia. Rokottaminen on vastikään nopealla aikataululla mahdollistettu myös lähihoitajille. Huomioitavaa on myös se, että mm. nautojen ja hevosten omistajat voivat lääkitä eläimiä eläinlääkärin ohjeistuksen mukaisesti pistoksilla lihakseen ja klinikoilla klinikkaeläinhoitajat mm. ottavat verinäytteitä. Näin rutiininomaiseen

toimenpiteeseen ei mielestämme ole tarpeen käyttää korkeasti koulutettuja eläinlääkäreitä ja niukkoja resursseja. Mm. Norjassa loislääkityksen hoitavat poroelinkeinonharjoittajat. Edellä esitetyn perusteella porojen loislääkinnän ei näkemyksemme mukaan tulisi olla kunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen joukossa, vaan se tulisi sisällyttää 17 §:ssä tarkoitettuihin palveluihin.

Kunnaneläinlääkäri toimii yleensä erotuksissa lääkitystä antavana praktikkona ja eläinsuojeluvalvojana, vaikka muuten eläinsuojelu ja praktiikka pyritään toiminnassa erottamaan toisistaan jääviyso Ongelmien välttämiseksi. Eläinsuojeluvalvonta on ensisijaisesti valtion toteuttamaa ja kustantamaa työtä, mutta porotöissä tämä ei täysin toteudu ja eläinsuojelun kustannukset jäävät pääosin kuntien maksettavaksi. Alueen kunnissa kunnaneläinlääkäreitä toimii myös teurastamoissa lihantarkastajina, mikä lisää kokonaiskuormitusta erotuskaudella. Kokonaisuutena em. päällekkäisten töiden kuormittavuus ei enää ole työnantajan ja esihenkilön kontrolloitavissa, koska lihantarkastus ja eläinsuojelu eivät ole kunnan järjestämää työtä.

Eläinlääkintähuoltolain luonnoksessa ns. subventio-oikeus määritellään lain 14 §:ssä kattamaan osan ”*kotieläinten pitopaikassa annettavien 9 §:ssä tarkoitettujen palvelujen*” kustannuksia. Lain 2 §:ssä määritellään myös poro kotieläimeksi. Porojen loislääkintä nykyisellään tapahtuu pääosin syyserotusten yhteydessä erotusaidoissa, mutta myös tarhoissa, joihin poroja kootaan talveksi ruokintaa varten. Erotusaitoja ei näkemyksemme mukaan voi pitää kotieläimen pitopaikkoina, koska porot ovat siellä vain hyvin lyhyen aikaa. Tämä lainkohta poronhoitoalueella on erityisen merkittävä subventio-oikeutta koskien ja esitämme, että eläimen pitopaikkaa lakiluonnoksen perusteluissa tarkennetaan tältä osin.

Outi Romakkaniemi
ympäristöterveyspäällikkö
Tunturi-Lapin ympäristö-
terveydenhuolto

Sini-Sisko Kilpeläinen
terveysvalvonnan johtaja
Rovakaaren ympäristö-
terveydenhuolto

Minna Saramo
terveysvalvonnan johtaja
Inarin ja Utsjoen
ympäristöterveydenhuolto

Vesa Kuosku
tulosaluejohtaja
Kuusamon, Posion ja
Taivalkosken yhteistoiminta-
alue